

והשיאתה אמה, שפאת לבית המדרש למאן, ובה מורקב לה על
 כתפה, ואותו היום שבאה למאן, הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל
 (שהגמרא מביאה להלן) בבית המדרש, ולא פסקו הלכה כמותו,
 (ובכתה) [וירכתה] בכייה גדולה בבית המדרש, משום שאמר,
 דבר שאמר אותו צדיק - רבי ישמעאל, היתכן שיפגש בו ועו,
 שהרי רבי ישמעאל סבר שקטנה ממאנת אף אם נבעלה, ולא פסקו
 כמותו, ובתו באה למאן לאחר שנבעלה וילדה בן.
 הגמרא מבארת על מה אמר רבי ישמעאל את דבריו: דאמר רב
 יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל, נאמר בתורה (במדבר ה'
 יג) בפרשת סוטה, והיא לא נתפשה - אשה זו שנבעלה מרצון ולא
 באונס, היא אסורה לבעלה עד שתשתה את המים המרים, הא
 נתפשה - אבל אם היא נאנסה הרי היא מותרת, ויש לדייק מתיבת
 זהיא, שרק אשה זו שקידושיה היו קידושין גמורים הרי היא אסורה
 אם היא לא נאנסה, ויש לה אשה אחרת, שאף על פי שלא נתפשה
 - שלא נאנסה, וצריכה להאסר על בעלה, מכל מקום הרי מותרת
 לבעל ולבעול, ואיזו זו, שקדושיה קדושי מעות, כגון שקידש את
 האשה על מנת שהוא כהן ונמצא ישראל, שלא חלו קידושיה כלל.
 או קטנה שהתקדשה ואין מעשיה כלום, שאף על פי שבה מורקב
 על כתפה, ממאנת והולכת לה, משום שקידושיה בעודה קטנה,
 אינם כלום, ומה שבא עליה לאחר שגדלה לא היה לשם קידושין,
 כיון שבעל על דעת קידושין הראשונים ולא על מנת לקדשה עכשיו,
 ונקמו ונקמו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות.
 לאחר שרב כהנא אמר כן לחבריו, פרוש ולא עבוד עובדא - לא
 עשו מעשה להתיר קטנה שמיאנה לאחר שנבעלה.
 הגמרא מוכיחה שאין למאן לאחר שנבעלה: רבי יצחק ותלמידיו
 דרבי חנינא, עבוד עובדא ברבי יהודה, והתירו לקטנה למאן לאחר
 שהביאה שתי שערות ועדיין לא רבה השחור. ואף על גב דנבעלה
 - ואף שנבעלה לאחר שגדלה, והלכה ונשאת לאחר. אול רב שמן
 בר אבא, אמרה קמיה דרבי יוחנן - ואמר דברים אלו לפני רבי
 יוחנן, ואול רבי יוחנן ואמרה קמיה דרבי יהודה נשיאה, שדר
 בלשאת ואפקיה - שלח רבי יהודה הנשיא חיילים והוציאה מבעלה
 השני שנשאה לאחר שמיאנה בבעלה הראשון.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בפירוש דברי רבי יהודה: אמר רב
 חסדא אמר מר עובדא, מה שאמר רבי יהודה עד שירבה השחור,
 לא שירבה השחור ממש - אין כונתו שירבו שערות שחורות סביב
 אותו מקום, אלא כדי שיהיו שתי השערות ארוכות ושוקבות,
 ונראות מזמת אריכותן כמי שירבה השחור על הלך, ורבא אמר,
 כוונת רבי יהודה היא, לשתי שערות המקיפות משפה לשפה -
 שיהיו השערות גדולות כל כך שיהיו מקיפות משפת אותו מקום
 לשפה השניה.
 הגמרא מבארת פרט נוסף בדיני השערות: אמר רב חלבא אמר רב
 הונא, שתי שערות שאמרו, צריך שיהא בעיקרן גומות - צריך
 שבמקום גדילתם יהיו גומות, ורב מלכיו אמר בשם רב אדא בר
 אבהו, שאם יש גומות, אף על פי שאין שם שערות הרי היא
 גדולה, משום שודאי היה שם שער, ונשר.
 מאחר שהגמרא הביאה את דברי רב מלכיו, ולפי שהיה אמורא
 ששמו היה רב מלכיא, ודמיון השמות מטעה, באה הגמרא לסדר
 איזה דינים אמר כל אחד מהאמוראים: אמר רב חנינא בריה דרב
 איקא, את הדין של שפור, ושפחות, ונגמזות שלמדנו בסוגייתנו,
 אמרם רב מלכיו, ואת הדין של גלורית, ואפר מקלה וגיבנה,
 אמרם רב מלכיא. רב פפא אמר, שמתניתין ומתניתא - הדינים
 שנאמרו על דברי המשניות והברייתות, אמרם רב מלכיא,
 ושמתניתא - והדינים שנאמרו על דברי האמוראים, אמרם רב
 מלכיו, וסימנא - והסימן שיהא בידך לזכור איזה אמורא אמר את
 דבריו על ברייתא או משנה, ואיזה אמורא אמר את דבריו על דברי
 האמוראים, הוא 'מתניתא מלכתא' - המשניות והברייתות הם
 העיקר, ומשמעות השם 'מלכיא' גם משמע לשון מלכות. ועוד,
 ש'מלכתא' היא לשון נקבה, והשם 'מלכיא' אף הוא לשון נקבה.

ריחני - באה המשנה ללמד על מיני ריח, שאף שתיקנו בהם ברכה
 לפניהם, מכל מקום לא נתקנה עליהם ברכה לאחריהם, משום
 שהנאתם מועטת, ואינה חשובה לברך עליה לאחריה.

משנה

משנתינו דנה מתי זמן הגדלות של תינוק ותינוקת: תינוקת בת שתיים
 עשרה שנה ויום אחד, שהביאה שתי שערות, הרי היא גדולה, ואם
 מת בעלה ונפלה לפני יבם או חולצת או מתיבמת, ותיבת ככל
 המצות האמורות בתורה. וכן תינוק בן שלש עשרה שנה ויום אחד
 שהביא שתי שערות, חייב ככל המצות האמורות בתורה. וראוי
 להיות בן סוחר ומוצה ולהעניש בעונש מלקות ומיתה, משיביא שתי
 שערות, אבל קודם שהביא הוא קטן. ואינו נענש אלא עד שיפיק וכן
 - שכל אותו מקום יהיה מוקף בשערות, ומבארת המשנה באיזה זמן
 מדובר: בזמן התחתון - למטה בגוף האדם, ולא בזמן העליון -
 שבפני האדם, אלא הטעם שקראו לשער אותו מקום 'זקן' משום
 שדבריו חכמים בלשון נקבה.

המשנה מבארת דין נוסף התלוי בגדלות: תינוקת שהביאה שתי
 שערות, והיא גדולה, אינה יכולה למאן, רבי יהודה אומר, יכולה
 היא למאן עד שירבה השחור - שישחיר אותו המקום מרוב שערות.

גמרא

הגמרא מבארת מדוע המשנה פרטה דין לאחר שנכלל בהמשך.
 שואלת הגמרא: וינין דתנן שתינוקת שהביאה שערות חייבת ככל
 מצות האמורות בתורה, יקשה, או חולצת או מתיבמת למה לי,
 ומכיון שהיא גדולה דאי יכולה לחלוץ או להתייבם. משיבה הגמרא:
 התנא בא לאפקיה - להוציא מדרבי יוכי דאמר, שיבם קטן שנפלה
 יבמתו לפניו, אינו יכול לחלוץ, משום שיאם לא יפיק האיש' כתוב
 בפרשה (דברים כה ז), ונלמד שגדול חולץ ולא קטן, אבל אשה
 היינו אומרים שיכולה לחלוץ בין גדולה ובין קטנה, כי לא התמעטה
 בפסוק. קא משמע לן שאין הדבר כן, אלא דאי איתני שתי שערות
 אין - אם הביאה שתי שערות, הרי היא גדולה וחולצת, ואי לא, לא.
 מבארת הגמרא: מאי מעמא, משום שאשה באיש - אשה הוקשה
 לאיש, וכשם שקטן התמעט כך קטנה התמעטה.

מקשה הגמרא: וינין דתנא וכן התינוק, והיינו שכשהביא שתי
 שערות הרי הוא גדול, יקשה, שהביא שתי שערות חייב ככל
 המצות האמורות בתורה, למה לי. הגמרא מנסה לתרץ: ובי תמא
 משום דקבעי למתני - ואם תאמר משום שהתנא שנה וראוי להיות
 בן סוחר ומוצה, לכך הקדים שחייב בכל מצוות האמורות בתורה רק
 לאחר שביא שתי שערות. דוחה הגמרא: אי אפשר לומר כן, שהרי
 תנינא חדא וימנא - שנינו דין זה פעם אחת (סנהדרין סח). אימתי
 הוא נעשה בן סוחר ומורה, משיביא שתי שערות ועד שיפיק וכן
 באותו מקום, ובזמן התחתון ולא העליון, אלא שדבריו חכמים
 בלשון נקבה, ותחזור קושייתנו מדוע שנה התנא שחייב בכל
 המצוות. מתרצת הגמרא: אין הכי נמי, אלא אידי דפריש מילי
 דתינוקת - מכיון שהתנא פירש דיני תינוקת, קמפרש נמי מילי
 דתינוק - פירש גם דיני תינוק.

שנינו במשנה: תינוקת שהביאה בו' אינה יכולה למאן, רבי יהודה
 אומר עד שירבה השחור. הגמרא דנה בדברי רבי יהודה: אמר רבי
 אבהו אמר רבי אלעזר, הלכה ברבי יהודה. ומוצה רבי יהודה
 שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות, ועדיין לא התרבה שער
 באותו מקום שוב אינה יכולה למאן, כיון שביאתו לאחר שהביאה
 שערות זה קידושין גמורים.
 מביאה הגמרא מעשה: חבריה דרב כהנא, סבור למעבד עובדא
 - סברו לעשות מעשה ברבי יהודה, שקטנה יתומה שלא רבה השער
 השחור באותו מקום יכולה למאן ואף על גב דנבעלה לאחר
 שהביאה שתי שערות, אמר להו רב כהנא, האם לא כד היה
 מעשה, בבתו קטנה של רבי ישמעאל בן אלישע, שמת אביה

אחריו ובניו ובני ביתו ועבדיו [ואשתו] הרי הם כמוהו".
וכתב ה'מנחת שלמה' (ח"א סי' סב), שבימינו שומרי תורה ומצוות המוגדרים על-פי אמות המידה של חז"ל כ'עם הארץ' ייחשבו לעניין זה כ'חברים' והיו נאמנים על המעשרות. ואם כן למעשה כיום אין עוד מושג של 'חברות' וחזר הדין המקורי של "עד אחד נאמן באיסורין".

ואלה דבריו (שם סי' ק א): "שומרי תורה נוהגים היום שמאמינים זה לזה לענין מעשר אף על גב שלא קבלו עליהם חברות". והטעם: "משום דדוקא בזמן חז"ל שקבעו סדר של קבלת חברות, לכן כל מי שלא קבל עליו חברות תיקנו לחושבו כעם הארץ. מה-שאיין-כן בזמננו, שאין סדר כזה חזר הדבר לדינו דמי שהוא בחזקת כשרות – נאמן, ומי שאינו בחזקת כשרות – גרע טפי מעם הארץ שבזמן חז"ל ואינו נאמן אף על תרומה גדולה, וכל המושג של דמאי אינו שייך כלל בזמננו".

אֵלָא תְרוּמַת מַעֲשֵׂר... וּמַעֲשֵׂר שְׁנַי... אֶבֶל מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עֲנִי, אִין מַפְרִישִׁין מִן הַדְּמַאי - מַפְנֵי שְׁהוּא סָפֵק, וְהַמוֹצֵיא מִחֲבֵרוֹ עֲלֵיו הַרְאִיָּה.

בתקנת הדמאי יש שני חידושים: א) לעם הארץ אין נאמנות לומר שהפריש תרומות ומעשרות מפירותיו, למרות שבכל התורה "עד אחד נאמן באיסורין". ב) פירות דמאי פטורים מהפרשת מעשר ראשון ועני.

ואולם הלוקח מאדם נאמן על המעשרות, לא צריך להפריש תרומות ומעשרות. ולהלן (פ"ב) מגדיר הרמב"ם מיהו נאמן: "המקבל עליו להיות נאמן על המעשרות ולא יהיו פירותיו דמאי, צריך להיות מעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח ואינו מתארח אצל עם הארץ וצריך שיקבל עליו דברים אלו ברבים, וכשיבואו עדים נאמנין שקיבל דברים אלו ברבים ושהוא רגיל בהם תמיד הרי זה נאמן על פירותיו לומר מעושרין הן. כל תלמיד חכם לעולם נאמן ואינו צריך בדיקה

שבת קודש כ"ד תמוז ה'תשע"ב

נאמנות על מעשרות בשבת ובחול

על סמך עדותו של החשוד או עם הארץ ומלכתחילה לא חל עליהם חיוב מעשר, כי לענין זה יש להם נאמנות.

ובזה מדויק הלשון "הלוקח פירות... ושכח לעשרן", כי אם מלכתחילה בעת הלקיחה היתה עדות שהפירות מעושרים אין חיוב לעשר אף במוצאי השבת ורק משום שבעת הלקיחה עדיין לא העירו שמעושרים ולקחם על מנת לעשרם אלא ששכח, חייב לעשר במוצאי השבת.

והט"ז (שם סק"ח) ביאר באופן אחר:

בדרך כלל החשוד נאמן על המעשרות (כמבואר בהלכה ז) אך במקרים מסוימים אינו נאמן, כגון המבואר להלן בהלכה י, שאם נכנסו שני חמרים לעיר והעיד אחד על פירותיו של חברו שהם מעושרים אינו נאמן, כי חוששים שעשו ביניהם קנוניא שכל אחד יעיד על חברו במקום אחר. וזה המקרה בו מדובר בהלכה זו, ולכן הנאמנות היא רק לגבי שבת. וכן מדויק מהלשון "אם אמר לו אחד שאינו נאמן מעושרין הן, אוכל על פיו באותה שבת", ללמדנו שמדובר הוא במקרה מיוחד שבו אינו נאמן.

הלכות מעשר פרק יב, הלכה א-ב: הַלֹּקֵחַ פְּרוֹת... וְשָׂכַח לְעֵשְׂרוֹ, וְנִכְנַסָּה שֶׁבֶת... אִם אָמַר לוֹ אֶחָד שְׂאִינוֹ נְאֻמִּין: 'מַעֲשֵׂרִין הֵן' - אוֹכֵל עַל פִּי בְּאוֹתָהּ שֶׁבֶת... מַפְנֵי שְׂאִימַת שֶׁבֶת עַל עַמֵּי הָאָרֶץ, וְאִינוֹ עוֹזֵר בָּהּ עֲבָרָה. אֵף עַל פִּי שְׁהוּא אוֹכֵל עַל פִּי בְּשֶׁבֶת - הָרִי זֶה לֹא יֵאבֵל מֵאוֹתָן הַפְּרוֹת לְמוֹצָאי שֶׁבֶת... שְׁלֵא תִקְלוּ וְהִיאִינֵהוּ, אֵלָא לְצַרְף אוֹתָהּ שֶׁבֶת.

ולכאורה דברי הרמב"ם כאן סותרים לדבריו בהמשך (הל' יז): "חשוד שהעיד על אחרים נאמן, חזקה אין אדם חוטא ולא לו, ואין צריך לומר עם הארץ (שנאמן)". ואילו כאן החמיר אפילו בעם הארץ (העדיף מחשוד) להיות נאמן רק בשבת, ואף זאת רק לשבת ולא למוצאי השבת (בית יוסף יו"ד סי' קיט ד"ה כתב הרמב"ם).

ותירץ הב"ח (ס): כאן מדובר שבשעה שלקח לא העיד אחר שהם מעושרים ולקחן על מנת לעשרן בעצמו ובמקרה זה לא סומכים על עדות עם הארץ מאחר שהפירות כבר התחייבו בהפרש והיה ברעתו של הלוקח לעשרן והקילו רק לאכול באותה שבת, אבל להלן מדובר שמלכתחילה קנה את הפירות

המשך ביאר נמו' נדה ליום חמישי עמ' א

שואלת הגמרא: מַאי בִּינְיָהוּ – מהו ההבדל בין רב חנינא לרב פפא. משיבה הגמרא: אִיכָּא בִּינְיָהוּ, הדין שנאמר על 'שפחות', שהוא דין שנאמר על דברי המשנה, שלשיטת רב חנינא רב מלכיו אמרו, ולרב פפא אמר 'מתניתין ומתניתא' רב מלכיא, הרי שדין זה אמרו רב מלכיא, ועוד יש הבדל בין שניהם לגבי הדין של אפר מקלה שלרב חנינא רב מלכיא אמרו, ולרב פפא כיון שאין זה דין שנאמר על דברי משנה או ברייתא, הרי שרב מלכיו אמרו.

הגמרא חוזרת לדון האם כשיש גומות לא צריך שערות: אָמַר רַב אֲשִׁי, אָמַר לִי מַר זוּמְרָא, קִשְׁהָ בָּהּ – התקשה בדיון זה רַבִּי הֲנִינְיָא מְפוּרָא, לֹא לִישְׁתַּמֵּיט תֵּנָא לְאִשְׁמוּעֵינָּן גּוּמוֹת – לא ישתמש תנא אחד מהתנאים שעסקו בדיון זה, ללמדנו שכשיש גומות לא צריך שערות. ובהכרח שלעולם צריך שערות. מתרצת הגמרא: אִי אִשְׁמוּעֵינָּן גּוּמוֹת – אילו היה תנא שמלמדינו שגומות לבדם סימן, הָיָה אֲמִינָא, שוראי שצריך גם שערות, אלא שאינה נחשבת כגדולה

15 עַד שֶׁיְהוּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּשֶׁתֵּי גּוּמוֹת, דְּהֵינּוּ שַׁעְרָה בְּכָל גּוּמָא, קָא
16 מְשַׁמְעֵ לָן שְׂאִין הַדְּבַר כֵּן, אֵלָא דְּאִפִּילוּ אִם יֵשׁ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגּוּמָא
17 אֲחַת גַּם כֵּן נַחֲשַׁבַת גְּדוּלָּה.
18 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה הָאֵם יִתְכֵּן שְׁתֵּי שַׁעְרוֹת יֵצְאוּ מִגּוּמָא אַחַת. שׁוֹאֵלַת
19 הַגְּמָרָא: וְיָמִי אִיכָּא בִּי הָאִי גּוּמָא – הָאֵם יִתְכֵּן כּוּהּ אוּפֵן, שִׁיִּצְאוּ שְׁתֵּי
20 שַׁעְרוֹת מִגּוּמָא אַחַת, וְהִקְטִיב, בְּדַבְרֵי אִיּוֹב לְחַבְרֵיו (איוב ט ז), אָשֶׁר
21 בְּשַׁעְרָה יִשׁוּפְנֵי – שֶׁהִקְבִּי שֶׁבַר אוֹתִי מִתּוֹךְ רוּחַ סַעְרָה, וְהִרְבָּה
22 פְּצָעֵי הַנֶּסֶם, וְאָמַר רַבָּא, אִיּוֹב בְּפַעֲרָה חִירָף בְּפַעֲרָה הִשְׁבִּיחוּהוּ –
23 בְּדַבְרֵי סַעְרָה חִירָף כִּלְפֵי מַעֲלָה, וּבְדַבְרֵי סַעְרָה הִשְׁבִּיחוּהוּ מִשְׁמַיִם,
24 וְהַגְּמָרָא מְבַאֵרַת, בְּפַעֲרָה חִירָף, שְׂאֵמֶר לְפָנָיו, רְבוּנוּ שְׁל עוֹלָם,
25 שְׂמָא רוּחַ קַעְרָה עֲבָרָה לְפָנָיו, וְנִתְחַלְפָּה לָךְ בֵּין אִיּוֹב לְאִיּוֹב, כִּי
26 הִרְבִּית פְּצָעֵי כְּאוֹיֵב. וּבְפַעֲרָה הִשְׁבִּיחוּהוּ, שְׁנֵאמַר (שם לח א) בְּדַבְרֵי
27 הַקְּבִי לְאִיּוֹב, וַיַּעַן ה' אֵת

גמרא

58
 59 שנינו במשנה שלש שיטות בגודל השערות, הגמרא מבררת מה
 60 ההלכה: **אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כדברי בולן**
 61 **להחמיר** - בכל דין עלינו להחמיר ולחוש לכל השיטות. ולכן לענין
 62 מיאון שקטנה ממאנת ולא גדולה, אם שערותיה נקרוצות בציפורן
 63 שהוא השיעור הקטן, אינה ממאנת שמא גדולה היא כבר. ולענין
 64 חליצה שרק גדולה חולצת ולא קטנה, מחמירים לומר שאינה
 65 נחשבת גדולה עד שיהיו ראשי שערותיה נכפפים לעיקרם.

משנה

66
 67 משנתנו מבררת מה דין כתם שנמצא בחלוק לענין מנין ימי נדה
 68 וזיבה: **אשה הרוואה כתם על חלוקה**, אינה יודעת מתי יצא הדם
 69 ממקורה, **הרי זו מקולקלת למנין ימי נדותה**, שאילו היתה יודעת
 70 מתי יצא הדם, היתה יודעת מתי יחולו עשר ימי זיבתה, אבל
 71 עכשיו שאינה יודעת מתי יצא, אינה יודעת מתי יהיו אחד עשר ימי
 72 זיבתה.
 73 המשנה מבארת דין נוסף שיש לאשה שמצאה כתם על חלוקה:
 74 **והוששת משום זוב** - אם לבשה אשה חלוק שלשה ימים רצופים
 75 מבין אחד עשר הימים הראויים לזיבה, ומצאה עליו כתם גדול
 76 כשיעור שלשה גריסין ועוד מעט יותר, הרי היא חוששת שכתם זה
 77 יצא ממקורה לסירוגין במשך שלשת הימים, כל יום כגריס ועוד,
 78 ונעשתה זבה גדולה. אלו הם **דברי רבי מאיר**. **והכתמים אומרים, אין**
 79 **בכתמים משום זוב** - אינה חוששת שנעשית זבה גדולה בכתמים
 80 שנמצאו על חלוקה.

גמרא

81
 82 הגמרא מבררת מי הם החכמים שנחלקו על רבי מאיר. מבררת
 83 הגמרא: **מאן חכמים** - מי הם התנאים שנחלקו על רבי מאיר
 84 במשנה. משיבה הגמרא: **רבי חנינא בן אנטיגנוס היא, דתניא, רבי**
 85 **חנינא בן אנטיגנוס אומר**, המוצאת כמה כתמים בחלוקה, **אין בהן**
 86 **משום זוב** - אינה חוששת שנעשית זבה גדולה בכתמים אלו, ומכל
 87 מקום פגמים שהכתמים כן מביאין לידי זיבה. **פיצד מביאין**
 88 הכתמים לידי זיבה, **לכבשה בשלשה מן הימים הראויים לזיבה שלשה**
 89 **חלוקות הדיוקות לה** - שבדקתם שהם נקיים מדם, ובכל יום לבשה
 90 חלוק אחר, **ומצאה עליהם** - על כל אחד מהם כתם, **או שראתה**
 91 **ראייה ממש מגופה בשני ימים** ומצאה כתם בחלוק בדוק שלבשה
 92 יום אחד מיד לאחר שני הימים, **הן הן הכתמים המביאין לידי זיבה**,
 93 משום שבאופנים אלו ודאי יצא הדם בשלשה ימים.

94 הגמרא מקשה על סדר הדינים המבואר בבבלי. מקשה הגמרא:
 95 **השתא** - מעתה יש לתמוה, אם באופן הראשון כשמצאה כתם
 96 בשלשה חלוקות, **דלאו מגופה קתויה** - שלא ראתה דם מגופה,
 97 **חיישינן** - חוששים שכתם זה בא בשלשה ימים, ונעשית זבה, באופן
 98 השני שראתה שני ימים מגופה, וכתם נוסף ראתה על חלוק אחר,
 99 **מיבעיא** - האם צריך לומר שחוששת שנעשית זבה, והרי כיון
 100 שראתה דם מגופה יותר יש לחוש שהיא זבה. מתרצת הגמרא: **מהו**
 101 **דתניא** - שמא תאמר, **כל פי האי גוונא** - באופן כזה שראתה שני
 102 ימים דם מגופה, אנו תולים שודאי יצא גם הכתם שמצאה ביום
 103 השלישי מגופה והרי היא זבה ודאית, **ומביאה קרנן** ככל זבה גדולה,
 104 ואף היא **נאכל, קא משמע לן** - משמענו רבי חנינא בן אנטיגנוס
 105 שאין הדבר כן, אלא אף שמביאה קרבן מספק שמא זבה היא, אינו
 106 נאכל, **שעדיין יש לחוש שמא הכתם שמצאה בחלוקה לא בא מגופה**
 107 **ולא נעשית זבה ואינה צריכה להביא קרבן**, והעוף שלה שנמלק ולא
 108 נשחט נבלה הוא ואסור באכילה.

109 הגמרא מבארת את סברות המחלוקת: **אמר רבא, בהא זכנהו רבי**
 110 **חנינא בן אנטיגנוס** - בדיון זה השיב רבי חנינא בן אנטיגנוס תשובה
 111 ניצחת לרבנן, **וה השגתו על שיטתם, מאי שנא** - מה שונה כשנמצא
 112 פחות משלשה גריסין במקום אחר על חלוקה, **דלא חיישינן** - שאין
 113 חוששים לעשותה זבה, משום **דאמרין** - שאנו אומרים שמכיון שאין

1 **איוב מן הסערה, ויאמר אליו**, תשובה משערותיו של אדם, **שומה**
 2 **שבעולם, הרבה נימין** - שערות נראתי בראשו של אדם, **ולכל**
 3 **נימא ונימא** - לכל שיערה ושערה נראתי לו גומא - מקום שיונק
 4 משם] **בפני עצמה**, כדי שלא יהיו שתי יונקות מגומא אחת,
 5 **(שאלמלא) [שאלמלי]** - שאילו היו שתיים - שתי שערות יונקות
 6 מגומא אחת, הרי זה מכחיש מאור עיניו של אדם, ואם גומא
 7 בגומא לא נתחלה לי - שלא החלפתי להוציא שתי שערות מגומא
 8 אחת, **איוב באיוב נתחלה לי** - כלשון תמיחה, האם החלפתי בין
 9 איוב לאיוב, לתת לאיוב פצעי איוב. הרי שמבואר כאן, שלא יתכן
 10 שיצאו שתי שערות מגומא אחת, ואילו בגמרא לעיל התבאר שיתכן
 11 שיצאו שתי שערות מגומא אחת. מתרצת הגמרא: **לא קשיא, הא**
 12 **בגומא הא פרישא** - מה שהתבאר לעיל שיתכן שיצאו שתי שערות
 13 מגומא אחת, מדובר בשערות שעל גוף האשה, ומה שנאמר לאיוב
 14 שלא יוצאים שתי שערות מגומא אחת, מדובר בשערות הראש,
 15 ובהם שייך הטעם שאילו היו יוצאים מגומא אחת היו מכחישים מאור
 16 עיניו של אדם.

17 הגמרא חוזרת לבאר דינים נוספים הקשורים בשתי השערות: **אמר**
 18 **רב יהודה אמר שמואל, שתי שערות שאמרו שהם סימן גדלות,**
 19 **אפילו אחת תהיה על הפך** - בגובה הבשר שעל האבר, מתחת
 20 הכרס, **ואחת** - ושערה אחת על הפיצים, ואף ששתי השערות אינם
 21 במקום אחד.

22 הגמרא מביאה ראייה מבריייתא כדברי שמואל: **תניא נמי הכי, שתי**
 23 **שערות שאמרו, אפילו שיערה אחת בגבה** - תחת אותו מקום,
 24 **ואחת בכריכה** - מעל אותו מקום, או ששערה אחת נמצאת על גבי
 25 קשרי אצבעותיה של יד, ושערה אחת על גבי קשרי אצבעותיה
 26 של רגל, והטעם משום שרק גדולה מביאה שערות בקשרי
 27 אצבעותיה, **דברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר**
 28 **משום רבי שמעון**, ומבואר ששתי השערות אינם צריכות להיות
 29 במקום אחד. מבררת הגמרא: **ורבנן מה דעתם, אמר רב חסדא, עד**
 30 **שיהו שתי שערות במקום אחד**, ולא בשני מקומות.

31 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים עד מתי הבת ממאנת: **תנו רבנן, עד**
 32 **מתי הפת ממאנת, עד שתביא שתי שערות, דברי רבי מאיר, רבי**
 33 **יהודה אומר** הבת ממאנת עד שירבה השחור סביב אותו מקום, **רבי**
 34 **יוסי אומר** עד שתתקף העטרה - שיקוף שער את כל העטרה, ותנא
 35 ששמו **בן שלקות אומר**, שהבת ממאנת עד שתכלכל - שתגדל
 36 שער הרבה כעין לבוש. **ואמר רבי שמעון, מצאני חנינא בן חנינא**
 37 **בצידו, ואמר לי, בשאתה מגיע אצל רבי עקיבא, אמור לו** - שאל
 38 אותו, **עד מתי הפת ממאנת, אם יאמר לך עד שתביא שתי**
 39 **שערות, אמור לו** - שאל אותו, **והלא בן שלקות העיד במעמד**
 40 **בולבס ביבנה**, שהבת ממאנת עד שתכלכל **ולא אמרתם לו דבר,**
 41 **ושיעור זה הרי הוא לאחר שתביא שתי שערות.** וסיפר רבי שמעון,
 42 **כשבאתי אצל רבי עקיבא ואמרתי לו דבר זה, אמר לי, בלבלול זה**
 43 **איני יודע מהו** - איני סובר שהבת ממאנת עד שיעור זה, ותנא ששמו
 44 **בן שלקות אינו מביד, אלא עד מתי הפת ממאנת עד שתביא**
 45 **שתי שערות.**

משנה

46
 47 מצינו כמה דינים בתורה התלויים בשתי שערות, כגדלות בן ובת
 48 לעיל, משנתנו דנה מהו גודל השערות שצריך בכל אלו המקומות:
 49 **שתי שערות האמורות בפרה אדומה לפוסלה**, וכן שתי שערות
 50 שנאמרו **בנגעים**, ששתי שערות לבנות סימן לצרעת, וכן השערות
 51 האמורות **בכל מקום**, לענין גדלות בן ובת, שיעור גודל השערות
 52 הוא כשיש בהן **כדי לכוף ראשו לעיקרן** - שיהיו גדולות שיוכלו
 53 לכוף את ראש היעור לשורשו מקום גידולו, **דברי רבי ישמעאל.**
 54 **רבי אליעזר אומר**, שיעור גודל היעור הוא **כדי לקרוץ בציפורן** -
 55 שיוכלו לאחוז מעט מהשיער בין הציפורניים. **רבי עקיבא אומר**,
 56 שיעורו הוא **כדי שיהיו ניפלות ביוג** - שיוכלו לגזור אותם
 57 במספריים.

נֶאֱמַן לֹמֵר: דֶּרֶךְ הַיָּה לְפָלוּנִי בְּמָקוֹם הַזֶּה, מַעֲמֵד וּמִסְפָּד הַיָּה לְפָלוּנִי בְּמָקוֹם הַזֶּה.

פירוש ברטנורא

אין מאבילין ע"פ עדות כזה. ולא חיישין שמא עבד כהן היה, שאסור ללמד את העבד תורה: ושהיה חולק עמנו על הגורן. ולא חיישין שמא עבד כהן היה, שאין חולקים תרומה לעבד א"כ רבו עמו: ושהמקום הזה בית הפרס. החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה, שכך שיערו שהמחרישה מולכת עצמות המת. וטומאת בית הפרס דרבנן: ועד כאן היינו באין בשבת. רתחומים דרבנן: מעמד ומספד. מקום היה לו כאן להספיד מתיו ולעשות מעמדות ומושבות שהיו עושין למת, בהא לא מהימן, שהוא דבר שבממון וצריך עדות גמורה:

משניות מבוארות – קהתי

את המת, והיו אומרים בכל פעם: "עמדו יקרים עמודו, שבו יקרים שבו"; ומכאן נקרא "מעמד ומושב" (רש"י); ויש מפרשים, שכך היו נוהגים בשעה שהיו חוזרים מקבורת המת (המאירי); בעניינים אלו אין אדם נאמן להעיד בגדלו מה שראה בקטנו, לפי שהם דברים שבממון וצריכים להם עדות גמורה של שני עדים, שתחלתם וסופם בכשרות.

(גמרא). אָבֵל אֵין אָדָם נֶאֱמַן לֹמֵר – על פי מה שראה בקטנו: דֶּרֶךְ הַיָּה לְפָלוּנִי בְּמָקוֹם הַזֶּה – בשדה חברו, או: מַעֲמֵד וּמִסְפָּד הַיָּה לְפָלוּנִי בְּמָקוֹם הַזֶּה – "מעמד" הוא מקום שמלווי המת עומדים שם; "1900" הוא מקום להספיד את המתים; וכבר בארנו (מגילה ד, ג), שכשהיו נושאים את המת לקברו, היו יושבים שבע פעמים לבכות

המשך ביאור למס' נדה ליום חמישי עמ' ב

מקום לחשוש שראתה בשלשה ימים, תולים שבתרי יומי חויתיה – שראתה רק בשני ימים, כגריס ליום, ולכך לא נעשתה זבה, אם כך בשלשה גריסין שנמצאו במקום אחד על חלוקה נמי יומא – גם נאמר, שתריתי ופלגא מגופה חויתיה – ששיעור של שני גריסין וחצי הגיעו מגופה, ואידך – ושאר הכתם לא בא כלל מגופה, אלא אגב זוהמא דם מאכולת הוא – אגב לכלוך הדם באה כינה ונתמעכה שם, ומדוע חששו חכמים לטומאת זוב בכתם גדול של כשלשה גריסין ועוד.

שואלת הגמרא: ורבנן, מה יתרוצו על קושיית רבי חנינא. משיבה הגמרא: דעת חכמים שבכתם הגדול כשיעור שלשה גריסין, פיון דאיכא לפלוני בגרים ועוד לכל יומא – כיון שיש בו כדי לחלק ולומר שכל יום ראתה כשיעור כגריס ועוד מעט יותר, לא תלינן – אין תולים להקל שראתה רק בשני ימים והשאר בא מדם מאכולת.

הגמרא מבררת את דברי רבא בשיטת רבי חנינא בן אנטיגנוס. שואלת הגמרא: ורבי חנינא בן אנטיגנוס שרבא אמר בשמו שבכתם גדול הנמצא במקום אחד על חלוקה אין חוששים לו, ויש לדייק בדבריו, שבשלשה גריסין שנמצאו במקום אחד הוא דלא חיישין – רק בזה אין חוששים לטמאה כזבה גדולה, הא בשלשה מקומות – אבל בשלשה כתמים בני כגריס ועוד שנמצאו בשלש מקומות על חלוק אחד, חיישין – חוששים שבאו בשלשה ימים ונעשית זבה, והא אמת – והרי נאמר בברייתא שבשלשה חלוקות אין – אם נמצאו כתמים על גבי שלשה חלוקים הרי היא נעשית זבה לרבי חנינא בן אנטיגנוס, אבל אם נמצאו כתמים בשלשה מקומות בחלוק אחד, לא – אינה נעשית זבה גדולה, וקשה על מה ששמע מדברי רבא שאף בשלש מקומות חוששים.

מתרצת הגמרא: רבי חנינא בן אנטיגנוס לא בא לבאר בברייתא מה הוא עצמו סובר, אלא לדברייהם דרבנן קאמר להו – טען כלפי חכמים לפי סברתם הם, לדירי – לשיטתי, בשלשה חלוקות אין

בשלשה מקומות לא – רק אם נמצא דם על שלשה חלוקים נעשית זבה, אבל בחלוק אחד בשלש מקומות אינה נעשית זבה גדולה, אלא לדירכו – לשיטתכם שנעשית זבה אף בראתה בחלוק אחד, אודו לי מיתת – וודו לי לפחות, דהיכא דחזאי – שבאופן שראתה שלשה גריסין במקום אחד לא תטמא, משום דאמרינן – שיש לנו לומר, תרי ופלגא מגופה חויתיה – שיעור שני גריסין וחצי אכן בא מגופה בשני ימים, כל יום כגריס ורביעי, ואידך – והנשאר מהדם, אינו דם מגופה, אלא אגב זוהמא דם מאכולת הוא – אגב הכלוך שהיה מחמת הדם באה שם כינה והתמעכה, ואין לנו לטמאה. ורבנן אמרו לרבי חנינא, פיון דאיכא לפלוני בגרים ועוד לכל יומא – כיון שבכתם יש שיעור גדול שנוכל לחלקו לשלשה ימים, לא תלינן – אין תולים להקל בזה ולומר שחלק מהדם הוא דם מאכולת. הברייתא דנה האם רואה כתם של כשני גריסין נעשית זבה: תנו רבנן, אשה הרוצה כתם בבגדה, אם יש בו [בכתם] כדי לחלק ולומר שראתה בשלשה ימים, וכגון שגודל הכתם הוא שלשה גריסין גסים, שקה – שכל גריס גודלו בגרים בינוני ועוד, כשיעור כתם, חוששת שנעשתה זבה, אם מצאתה לאחר שלשה ימים הראויים לזוב, ואם לאו – שאין בו שלשה גריסין גדולים, ואי אפשר לחלק ולומר שראתה שלשה ימים חלקים ממנו בני כגריס ועוד, אינה חוששת שנעשית זבה גדולה. רבי יהודה בן אנרא אומר משום רבי יוסי, אמת זו ואמת זו – בין בראתה כתם גדול כשיעור שלשה גריסין, ובין בראתה כתם שיש בו רק כשני גריסין, חוששת שנעשית זבה גדולה, והטעם משום שאף כשראתה כתם שגודלו כשני גריסין יש לחשוש שמא ראתה כשיעור גריס אחד מהם בבין השמשות, או שראתה את שני הגריסין בשני ימים בבין השמשות, והרואה בין השמשות צריכה לחשוש שראתה שני ימים, משום שמקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה, וממילא יש כאן שלשה ימים רצופין.